

Datové struktury

pole, seznam, záznam, hash, binární strom, zásobník, fronta

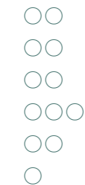
Adamus Colepaticius Trolo

12. 3. 2025

GEVO

Obsah

Datová struktura obecně	1
Co to je datová struktura	2
Operace na datové struktuře	3
Konkrétní struktury	4
Pole (Array)	5
Seznam (List)	7
Záznam (Record, Struct)	9
Hash Table	11
Binární strom (Binary Search Tree)	14
Zásobník a fronta (Stack and Queue)	16

Co to je datová struktura

Datová struktura je zkrátka řád uložení velkého množství souvisejících dat ve vnitřní paměti.

Při jejím návrhu pracujeme téměř výhradně s von Neumannovým modelem počítače a uvažujeme, že vnitřní paměť je **random access**: na danou adresu je možný okamžitý přístup.

Podle řešeného problému volíme datovou strukturu tak, aby **nejčastější operace** trvaly, co nejkratěji.

Operace na datové struktuře

Budeme datové struktury hodnotit z hlediska rychlosti provedení následujících operací:

- uložení (tedy i přepsání) hodnoty na danou pozici
- přečtení hodnoty na dané pozici
- přidání hodnoty na jeden z konců
- odebrání hodnoty z jednoho z konců
- přidání hodnoty na libovolnou pozici
- odebrání hodnoty z libovolné pozice
- nalezení prvku s danou hodnotou

Obsah

Datová struktura obecně	1
Co to je datová struktura	2
Operace na datové struktuře	3
Konkrétní struktury	4
Pole (Array)	5
Seznam (List)	7
Záznam (Record, Struct)	9
Hash Table	11
Binární strom (Binary Search Tree)	14
Zásobník a fronta (Stack and Queue)	16

Pole (Array)

Pole je jednoduchá datová struktura **s danou délkou**, jež ukládá hodnoty do vnitřní paměti bezprostředně za sebou. Přístup k hodnotám probíhá přes **indexy** – vlastně počet míst v paměti od začátku pole.

		ADRESY V PAMĚTI									
		776	777	779	780	781	782	783	784	785	786
HODNOTY		8	25	43	62	42	63	41	18	42	17
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		INDEXY V POLI VELIKOSTI 10									

Pole (Array)

Náročnost operací

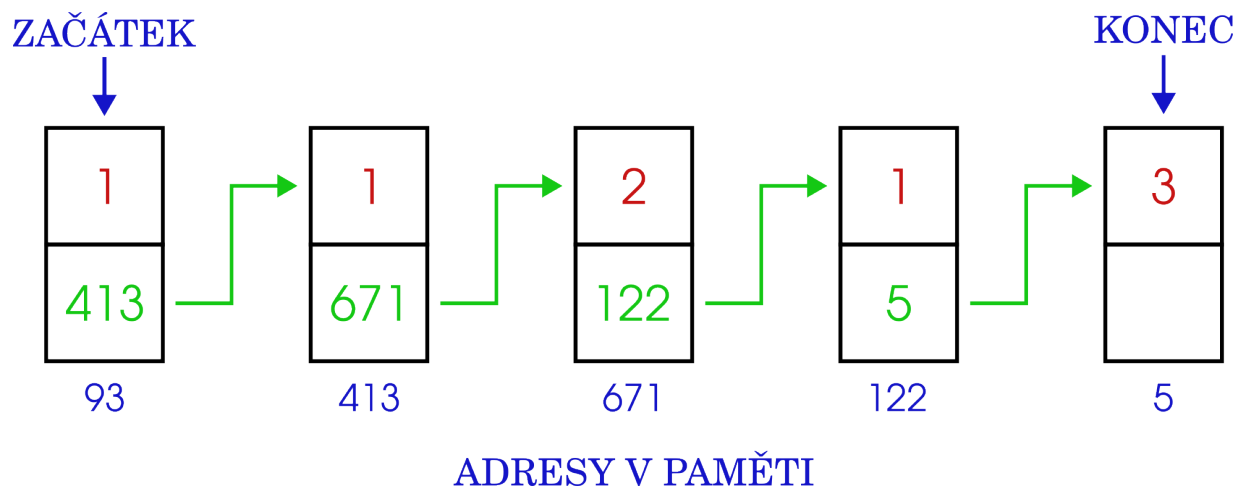
- uložení, přepis i přečtení hodnoty podle indexu: **instantní**
 - Zkrátka zapíšu hodnotu do RAM na **začátek pole + index**.
- odebrání hodnoty ze zadního konce: **instantní**
 - Zmenším velikost pole o 1.
- odebrání hodnoty na jiné pozici: **úměrné délce pole**
 - Po odebrání je potřeba přesunout všechny hodnoty s vyšším indexem o jeden index doleva.
- přidání prvku kamkoliv: **úměrné délce pole**
 - Může se stát, že pole kolem sebe nemá v paměti místo, takže je potřeba je **překopírovat jinam**.
- nalezení konkrétní hodnoty: **úměrné délce pole**
 - Prostě musím celé pole projít hodnotu po hodnotě.

Seznam (List)

Datová struktura složená z **uzlů**. Každý uzel obsahuje dvě data:

- **hodnotu**,
- **adresu v paměti** s následujícím uzlem.

Uzly nemusejí být v paměti seřazeny za sebou.

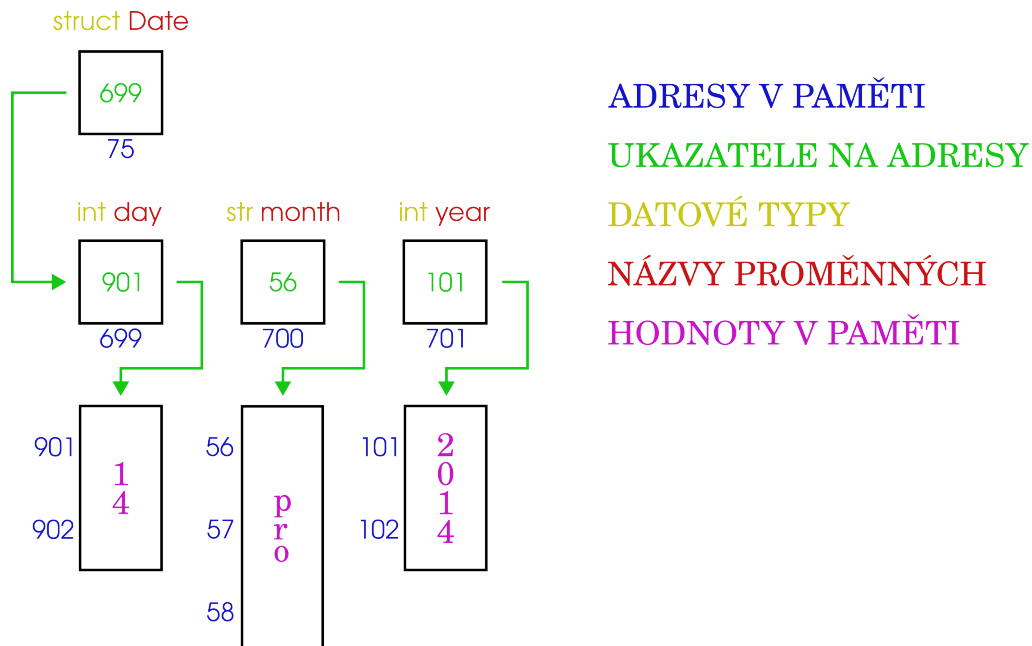
Seznam (List)

Náročnost operací

- uložení, přepis i přečtení hodnoty podle pozice: **úměrné délce seznamu**
 - Musím procházet seznam od **začátku**, dokud se nedostanu na danou pozici.
- přidání na jeden z konců / odebrání z jednoho z konců: **instantní**
 - Stačí připojit další uzel a upravit ten předchozí / následující.
- přidání / odebrání podle pozice: **úměrné délce seznamu**
 - Samotný proces přidání / odebrání je instantní, ale musím se na danou pozici nejprve dostat.
- nalezení konkrétní hodnoty: **úměrné délce seznamu**
 - Musím seznam procházet od začátku, dokud hodnotu nenajdu.

Záznam (Record, Struct)

Datová struktura obsahující množství **pojmenovaných** údajů často různých datových typů. Jména údajů jsou vlastně **proměnné uchovávající adresu v paměti**, kde začíná příslušná část záznamu.

Záznam (Record, Struct)

Náročnost operací

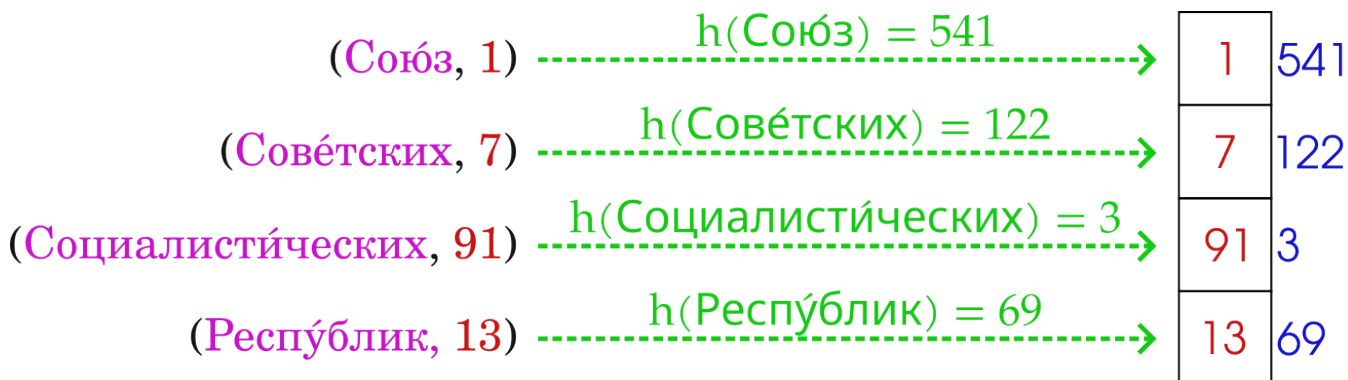
- uložení / přepis / přečtení hodnoty podle jména: **instantní**
 - Proměnná s daným jménem prostě ukazuje na adresu v RAM.
- přidání / odebrání na koncích: **nedává smysl**
 - Záznam nemá konce lol.
- přidání / odebrání podle jména: **nelze**
 - Některé struktury jako třeba dict v Pythonu přidání umožňují, ale v principu **nelze** proměnné záznamu mazat, upravovat ani přidávat.
- nalezení konkrétní hodnoty: **úměrné počtu proměnných v záznamu**
 - Záznam musím procházet proměnnou po proměnné a hledat hodnotu. Tato operace je ale u záznamu málokdy žádoucí.

Hash Table

Struktura stvořená pro okamžité nalezení dané hodnoty podle klíče.

Pomocí předem dané „**hashovací**“ **funkce** převádí **klíče** na **adresy** v paměti, kam potom ukládá **hodnoty**.

Hashovací funkce je **málokdy prostá**; vzniklé kolize se řeší různě, například řetězením hashovacích funkcí.

KLÍČE

HODNOTY

ADRESY

HASHOVACÍ FUNKCE

Hash Table

Náročnost operací

- uložení / přečtení / přepis hodnoty podle klíče: **instantní**
 - Spočívá v aplikaci hashovací funkce, která obvykle trvá úměrně délce klíče.
- přidání hodnoty s klíčem: **obvykle instantní**
 - Často stačí aplikace hashovací funkce. Kolize ale mohou způsobit zpomalení.
- odebrání hodnoty podle klíče: **nedává smysl**
 - Odebrání klíče nelze učinit, protože se jedná pouze o vstup do uložené hashovací funkce. Klíče samotné nikde uloženy nejsou.

Hash Table

Náročnost operací

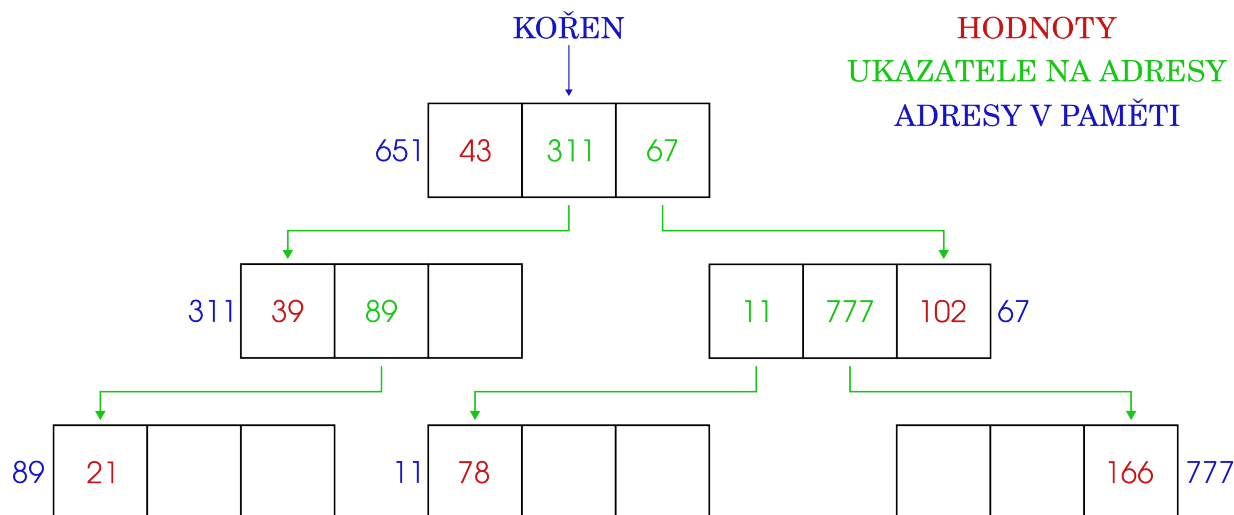
- nalezení klíče: **instantní**
 - Stačí ověřit, zda je něco uloženo pod hashem klíče.
- nalezení hodnoty: **nemožné**
 - Základní hash table nikde neuchovává pozice v paměti všech svých hodnot. Struktury jako třeba `dict` v Pythonu tenhle problém řeší ukládáním hodnot (i klíčů) do vhodných datových struktur.

Binární strom (Binary Search Tree)

Binární strom je struktura složená z **uzlů** s nulou až dvěma **následníky**.

Uzly jsou obvykle umístěny tak, aby první následník měl menší hodnotu než daný uzel a druhý následník měl hodnotu větší.

To umožňuje v binárním stromě hledat uzly s danou hodnotou v čase **úměrném výšce** (a nikoli délce) stromu.

Binární strom (Binary Search Tree)

Náročnost operací

- uložení hodnoty: **úměrné výšce stromu**
 - Uložení hodnoty **na přesnou pozici** nelze. Uzel s hodnotou se umístí podle její velikosti.
- přepsání hodnoty na dané pozici: **úměrné výšce stromu**
 - Uzel s přepsanou hodnotou se musí často ve stromě přesouvat.
- přečtení hodnoty na dané pozici: **úměrné výšce stromu**
 - Je třeba procházet strom od kořene dolů.
- odebrání hodnoty podle pozice: **úměrné výšce stromu**
 - Samotné odebrání je okamžité, ale je třeba se do uzlu nejprve dostat.
- nalezení dané hodnoty: **úměrné výšce stromu**
 - Podle velikosti hodnoty jdou z každého uzlu buď do prvního nebo do druhého následníka.

Zásobník a fronta (Stack and Queue)

Zásobník a fronta nejsou struktury jako takové, ale spíš způsoby využití jiných struktur.

Zásobníkem myslíme libovolnou datovou strukturu, na jejíž konec lze přidávat a ze stejného konce lze odebírat hodnotu **instantně**.

Takové struktury se někdy přezdívá **FILO** (First In Last Out), protože první přidaná hodnota bude odebrána jako poslední.

Fronta na druhou stranu funguje jako ... fronta. Hodnoty se vkládají na jeden konec a odebírají z druhého.

Někdy se značí jako **FIFO** (First In First Out) struktura.

K implementaci zásobníku se většinou používá **pole** nebo **seznam**.

K implementaci fronty není pole vhodné (je třeba instantní manipulace s oběma konci), používá se téměř výhradně **seznam**.